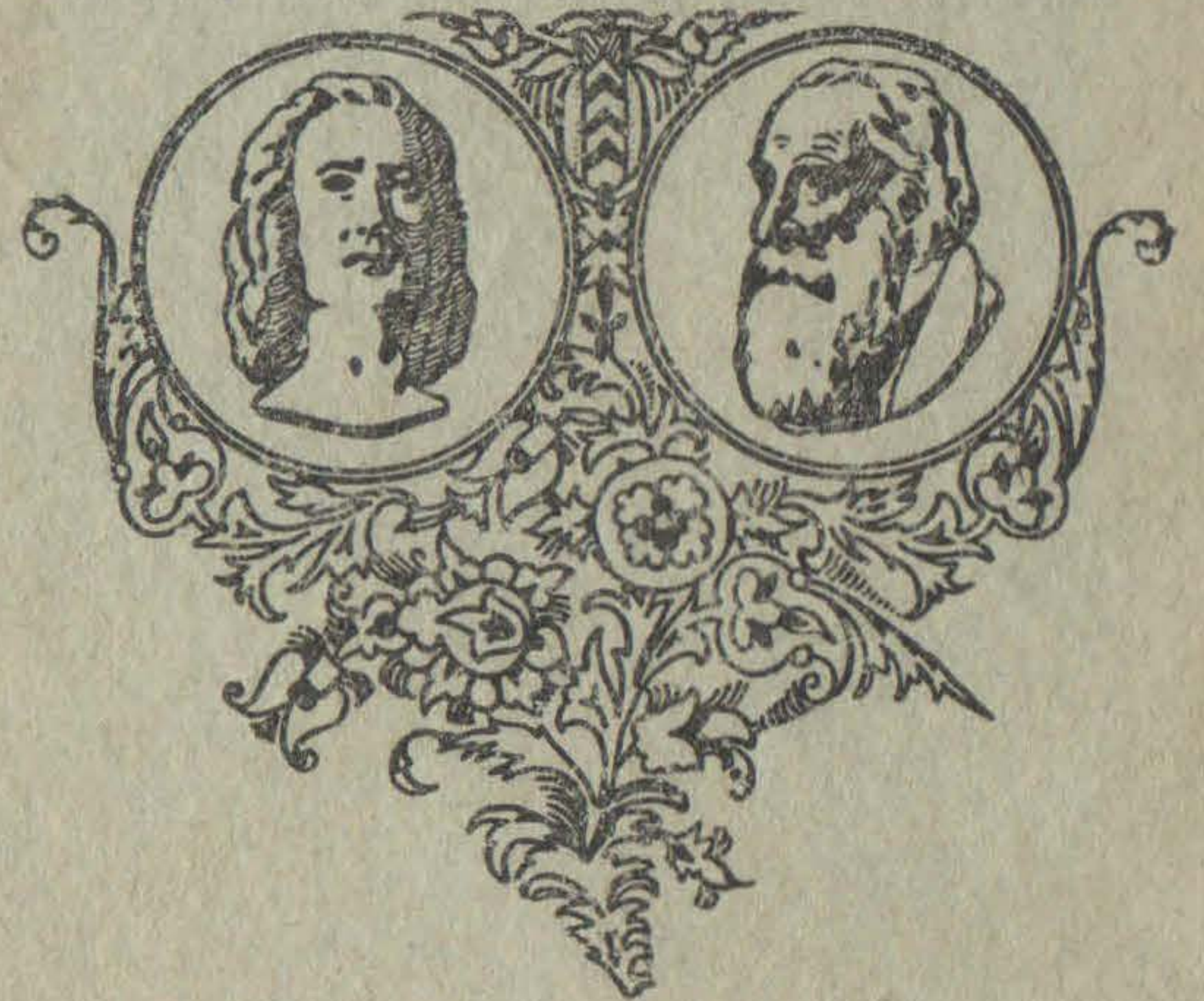

**UNITÁRIUS
KONFIRMÁCIÓI
EMLÉK**

Ötödik átdolgozott kiadás.

Kiadja :
A DÁVID FERENC EGYLET, KOLOZSVÁR
1939.

Pallas, Cluj. 1939 III/12. 5000.

Bun de imprimat.

Károly János
1949. évben *Május* hó *26.* napján

A
KONFIRMÁLÁS
EMLÉKÉRE

a *Budapesti* unitárius
egyházközség nevében adta:

János János
unitárius lelkész.

Bibliai intő szavak:

„Örvendezz ifjú a te ifjúságodban és vidámitson meg tégedet a te szíved a te ifjúságodnak idejében és járj a te szívednek utáiban és szemeidnek látásaiban: de tudd meg, hogy mindezekért az Isten ítéletre von!”
Prédikátor könyve XII. r. 1. vers.

„Emlékezzél meg a te Teremtődről a te ifjúságodnak idejében, míg a veszedelemnek napjai el nem jönnek és míg eljönnek az esztendőök, melyekről azt mondjad: Nem szeretem ezeket!”

Prédikátor könyve XII. r. 3. vers.

Bízzatok.

Márk XVII. rész, 50 vers.

Ezzel a szóval fordulok hozzátok, mint Jézus egykor tanítványaihoz, kedves ifjak, kik immár vallást tettetek hitetekről s elköteleztétek magatokat, hogy hű tagjai lesztek unitárius anyaszentegyházunknak.

A konfirmálás eredetileg a hitben való megerősödést jelenti. Vajjon megerősödtek-e hitetekben? Bízztok-e Istenben, mindannyiunk mennyei Atyjában, hogy vezérel titeket életetek folyamán, hogy gondot visel rátok minden körülmények között?

Hisztek-e Jézus tanításainak igazságában, hiszitek-e, hogy az ő vezetése alapján közelebb juttok Isten akaratának megismeréséhez, életének példájá-

nak követése pedig méltóbbá fog tenni, hogy Istennek fiai lehessetek, mint amilyen ő volt.

Ha megerősödtek mindezekben, akkor a konfirmáció valóban egész életetekre kiható lelki megerősödést fog jelenteni.

A konfirmáció azonban csak kezdet, elindulás. Megkaptátok a szükséges útbaigazítást, az általános irányítást a hit dolgaival való foglalkozáshoz. A többire az élet fog megtanítani. Mert, amit a könyvekből megtanultatok, az elsősorban az elméhez szól; ezután jön a nagy próba, a bizonyoságtétel. Fel kell szívódjék lelketekbe, véreteké kell váljék minden, amit most tanultatok. Át kell, hogy hassa egész lényeteket a bizonyosság ereje, amely mind közelebb visz Istenhez. Ha ez megtörténik, lassankint reá fogtok jönni arra, hogy milyen felmérhetetlenül drága kincs a hit.

Csak az él igazán, aki hinni tud s bízik abban, hogy Isten segedelmével megvalósíthatja életének nemcsak céljait, akinek a hit erőt ad, hogy teljesítse azokat a feladatokat, amelyeket Isten reábízott.

Az igazi hit az ember tetteiben, jó cselekedeteiben nyilvánkozik meg. A jó cselekedet forrása pedig a szeretet. Az apostol azt mondja: Ha egész hitem van is, úgy, hogy hegyeket mozdíthatok el helyeikről, szeretet pedig nincsen bennem: semmi vagyok.

Pál apostolnak ez a figyelmeztetése megtanít arra, hogy a hit a szeretet által sugalmazott jócselekedetekben mutatkozik meg. Ez megegyezik Jézus taní-

tásával, aki két főparancsolatban foglalta össze mind-annak lényegét, amit hirdetett és gyakorolt: Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Szeresd felebarátodat, mint magadat. (Máté XXII. 37—39.).

Istenben való hitünket úgy gyakorolhatjuk az életben, ha szeretjük embertársainkat, ha nem gyűlölünk senkit, ha türelemmel hordozzuk a megpróbáltatásokat s nem veszítjük el hitünket abban, hogy a jónak és igaznak előbb-utóbb győzedelmeskednie kell.

A mi unitárius anyaszentegyházunk kezdettől fogva Jézus evangéliumára támaszkodott s az evangélium eszményének a megvalósítására törekedett. A Jézus értelmében vett lelki kereszténységnek a hirdetője és letéteményese óhajtott lenni. Az emberi lélek isteni célok szerint való formálására és vezetésére vállalkozott s támogatást, erősítést nyújtott híveinek, hogy kiki a maga erejéhez és tehetségéhez mértén törekedhessék üdvösségének munkálására. Ebben a munkájában mindig kizárólag lelki fegyverekkel küzdött, példát adva a vallásos türelemességére, egymás szeretetére és megbecsülésére. Tisztelte a lelkiismeret szabadságát a vallás területén is, mert vallja az apostollal, hogy a hit Istennek ajándéka. Szenvedésekkel és küzdelmekkel teljes multja után, magasztos történelmi hivatásának tudatában dolgozik ezután is Istenországának megvalósításáért.

Álljatok rendületlen lélekkel az unitárius hit igazsága mellett, legyetek hűséges munkásai az unitárius egyháznak.

Isten áldjon meg mindnyájatokat, szentelje meg éltetek minden lépését, érezzétek meg mindig és mindenütt, hogy az ő gondviselése, kifogyhatatlan jósága és szeretete örökös felettetek. *Dr. Varga Béla,*
unitárius püspök.

Konfirmációi emlékeztető.

A konfirmáció nevezetes időpont életemben:

1. mert tanulás és igyekezet által megismertem unitárius vallásom hitelveit s fogadalmat tettem, hogy azokhoz teljes életemben hű maradok.

2. A keresztelés által felvétettem az unitárius anyaszentegyházba, de eddig nem voltam önálló tagja. Most a konfirmációval önálló tagja lettem az unitárius egyháznak. A gyermekkorból átléptem az ifjúkorba s kötelezettséget vállaltam, hogy lelkem javáról és üdvösségéről gondoskodom.

3. Először járultam az Úr asztalához és részesültem úrvacsorában, vagyis a Jézus halálára emlékeztető szent vendégségben. Ez időtől keresztényi kötelességem, hogy szorgalmasan járjak templomba és lehetőleg minden ünnepen éljek úrvacsorával.

Imádság. (Konfirmáció után.)

Édes, mennyei Atyám! Hálát adok neked, hogy gyöngye hitemet megerősítetted, csekély ismeretemet bővítetted. Szívem telve van az öröm és boldogság

érzelmeivel. Örvendezek, hogy már én is élhettem a Jézus Krisztus emlékére szentelt vacsora jegyeivel. Boldog vagyok, hogy megismerhettem szent vallásom igazságait.

Óh jó Isten, segíts meg engemet, hogy ezután is járassak szüntelen a te parancsod szerint az élet egyenes ösvényein. Erősítsd akaratomat, hogy tessek előtted kedves dolgokat. Tartsd meg, akiket nekem adtál: szülőimet, testvéreimet, barátaimat és mindazokat, akik engem szeretnek, hogy szerethessem én is őket. Tartsd meg keblemben szent válsomhoz való hűséges ragaszkodást az élet minden viszonyai között. Adj szívembe buzgóságot, hogy hittemért legyek kész, ha kell, áldozatra is. Kérlek hallgass meg. Ámen.

Ima. (Templomba bemenetelkor.)

Édes jó Istenem! Bejöttem szent templomodba, ajkamon a hálaadás dicsérete hangzik feléd. Foglald el lelkemet, hogy reád függesszem figyelmemet s énekemben, imádságomban és a te szent ígédben rólad zengjen dicséretem. Ámen.

Ima. (Templomból kijövetelkor.)

Gondviselő jó Atyám! Lelki megnyugvással távozom szent hajlékodból, mert érzem, hogy lelki javakat nyertem; vigasztalást, bátorítást szólott a te

ígéd. Engedd, hogy az itt nyert lelki javakat vihessem magammal az élet küzdelmeibe is erősítőül, biztatóul. Ámen.

Az imádkozás szükségessége.

Az igazi szívből jövő imádkozásra Jézus tanította meg az embereket s ma is csak az Ő példaadása után tanulhatunk meg — az evangéliumból — imádkozni.

Jézus előtti időben az imádság a zsidók és pogányok körében külső formaságból és hosszasan elnyújtott és ismételt beszédből állott. Jézus ezt nem helyeselte, sőt kárhoztatta. Tanítványait és követőit a legszebb imádságra Ő tanította meg:

„Miatyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a Te neved:

Jöjjön el a te országod! Legyen meg a te akaratod, miképen a mennyben azonképen itt a földön is.

A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma és bocsásd meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk azoknak, akik ellenünk vétettek. Ne vigy minket a kísértetbe, de szabadíts meg a gonosztól, mert tied az ország, hatalom és dicsőség, mindörökké Ámen.“

Az evangéliumok bizonyítják, hogy Jézus is imádkozott:

És lőn, mikor ő imádkozék egy helyen, minekutána elvégezte, monda neki egy az ő tanítványai közül: *Uram, taníts meg minket imádkozni.* Lukács 11. r. 1. v.

„És kora reggel, még szürkületkor felkelvén és ki-
méne egy puszta helyre és ott imádkozék.”

Márk 1 r. 35. v.

„Majd odaérkezének a majorba, mely Getsemá-
nának nevezteték. Akkor azt monda tanítványainak :
Uljetek le itt, míg én imádkozom.” Márk 14. r. 32. v.

És egy kevéssel előbbre menvén, arcra borula, kö-
nyörögvén ezt monda :

„Én Atyám! ha lehetséges, muljék el a pohár
én fölém: mindazáltal ne úgy legyen, amint én aka-
rom, hanem, mint te. —————” Máté 26. r. 39. v.

Imádkozni kell.

Folyna mindig vígan életünk,
Jó szerencse járván mivelünk,
Imádkozni mégis kellene...
Hozzád oh szeretet Istene!

Lám, a vígság nem jár egyedül,
Jaj de hányszor búval is vegyül.
Imádkozni hogyne kellene...
Hozzád oh erőnek Istene!

Volna életünk csupán erény,
Másnak semmi rosszat nem tevén,
Imádkozni mégis kellene...
Hozzád oh szentségnek Istene!

Oh az ember gyarló, gyenge lény,
Sokszor jár a bűnök ösvényén.
Imádkozni hogyne kellene...
Hozzád, oh kegyelem Istene!

Mi a kötelességem, mint konfirmált növendéknek egyházam iránt?

A konfirmáció nemcsak azt jelenti, hogy az ifjú legénysorba, a leány pedig a nagyleányok sorába lép, hanem a vallásos lelkű ifjakra és leányokra a konfirmáció után sokkal fontosabb kötelességek vár-
nak; ezek a következők:

1. Be kell lépjek a Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet tagjai sorába és a valláserkölcsei élet ápolásán, fej-
lesztésén munkálkodni kötelességem.

2. A biblia-olvasást, unitárius egyházunk történel-
mének megismerését szorgalmasan gyakorolom, hogy
ezáltal a vallásos érzést és egyházszeretetet lelkemben
erősítsem.

3. Ha szülőim, testvéreim vagy rokonaim nem
volnának vallásosak, templombajárók, figyelmeztetem
és kérem őket, hogy ne hanyagolják el az istentisz-
teletet, mert az a szép, kedves családi élet, hol Isten
félelme lakozik.

Ha a harang szavát hallom, Istenre gondolok és a he-
tedik napot (vasárnapot) Isten tiszteletére szentelem.

4. Ha ifjúsági-vallásos összejövetelek, estélyek
vannak, azokon részt veszek, szavalattal, felolvasással
közreműködöm s erre társaimat is buzdítom.

5. A világi tisztességes élvezeteket és szórakozá-
sokat nem vetem meg, de óvakodom annyira el-
merülni azokban, hogy az vallásos érzelmeknek és
becsületemnek ártalmára legyen!

6. Vallásomat, egyházamat minden támadás és ellenségeskedéssel szemben megvédem. Másokat vallásában, hitében nem bántok, de az én unitárius hitemet bántani nem engedem.

*

„Mindent adj vallásodért, de vallásodat ne add semmiért.”

Unitárius hitvallás.

1. Hiszek egy Istenben, a világmindenség Alkotójában, aki nekünk emkereknek szerető édes jó Atyánk.

2. Hiszek az ember Jézusban, az Istenországa tanító-mesterében, aki nekünk valláserkölcsi példát adó testvérünk s így a jó Istennek lélekben gazdag gyermeke volt.

3. Hiszek az isteni lélek megszentelő örök erejében.

4. Hiszek az Egyháznak minden igaz életet gazdagító és lelket nemesítő hivatásában.

5. Hiszek az embernek Istentől nyert jóratörekvő képességében s lelki elhívottságában.

6. Hiszem, hogy Isten a megtérő bűnösnek atyai-
lag megbocsát.

7. Hiszek az örökéletben s az Istenországa megvalósulásában.

Most pedig próbáljuk értelmezni hitvallásunkat!

1. A történelem tanúsága szerint az emberek nem mindig hittek egy Istenben. Voltak, akik fákat, köveket, természeti tárgyakat, tüneményeket, égitesteket

imádtak. Mások őseikben, népük hőseiben, őszál-
tokban tisztelték vallásuknak legszentebb tárgyait. Né-
melyek egyáltalában tagadták, hogy a világminden-
ség munkájában és életében helye volna valamilyen
Istennek. Aki pedig hitt Istenben, az Istenéről csak
olyan fogalmat tudott alkotni, amilyennel fejlettségé-
hez képest maga is rendelkezett.

Mi unitáriusok Istenről alkotott fogalmunkat Jézus
tanításaiból vesszük, az Újtestamentumból, ahol az
van mondva, hogy Isten az embernek szerető édes
jó Atyja.

„Legyen hitetetek Istenben”. Márk 2 r. 22. v.

„Egy az Isten és nincsen más ökivüle.”

Márk 12. r. 32. v.

„Miért mondasz engem jónak? Jó nincs senki,
hanem csak egy: az Isten.” Márk 10. r. 18. v.

„Nekünk csak egy Istenünk van, az Atya, kitől
van a mindenség.” I. Kor. 13. r. 6 v.

Minket különben azért neveznek unitáriusoknak,
ami egyistenhivőt jelent, hogy mi Istent lényegében
is és személyében is egynek valljuk s nem fogadjuk
el a háromságtanítást, amely szerint az Isten szemé-
lyileg az atyából, fiúból és a szentlélekből állana.

Az unitarizmus ma előttünk már nemcsak azt je-
lenti, hogy mi egy Istent hiszünk, hanem azt is, hogy
a világmindenséget minden népével s tárgyával együtt
összetartozandónak és egységesnek, valóban egynek
fogjuk fel. Egy egységes világ s egy örök Isten, aki
gondviselő szerető édes jó Atyánk.

2. Jézus igazi embervoltához semmi kétség nem férhet. Az ember azonban nemcsak születik, annak életében fejlődnie is kell, különben nem tud megfelelni emberi, magasztos hivatásának. Jézus nemzete olyan megpróbáltatásokon ment keresztül, hogy ő a nemzeti érték mellett az egyetemes emberi értéket is a legjobban meg tudta becsülni s ezekről tanít az Istenországáról elhangzott minden tanításában. Benne, mint Isten gyermekében, testvérünket ismerjük fel, aki előttünk a legszentebb valláserkölcsei élet tökéletes példaképe. A mi Atyánknak bennünk is működő lelke benne igazán nagy mértékben volt meg.

„A kis gyermek pedig növekedék és erősödék lélekben.” Luk. 2. r. 40. v.

Mi unitáriusok a Jézus emberfelettségére vonatkozó tanításokat mind elutasítjuk magunktól s hiszünk az ő valódi embervoltában s így benne emberi eszményképünket szemléljük, szeretjük és tiszteljük.

3. A világmindenséget egységesnek hisszük s így a lélek birodalmát is. Ebben az egységes birodalomban az isteni lélek az egyedüli lelki hatalom. Ez azonban nem lehet egy olyan külön álló személy, aki mint szentlélek, az Istenség tevékenységében önállóan működik. A szentlélek tehát az Isten lelke s így bizonyos értelemben maga az Isten.

Ez az isteni lélek örökkévaló, tökéletes, szent és megszentelő erővel rendelkezik, az emberben is működik s így megszentelő ereje a mindenség fejlődését szolgálja.

„Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok is tökéletes.” Máthé 5. r. 48. v.

4. A világon sokféle vallás és egyház létezik. Az egyházak arra vannak alapulva, hogy mindenik a maga vallását szolgálja és valósítsa meg. Vannak nagy világvallások, amilyenek a keresztény, mohamedán és buddhista vallás például. Mi unitáriusok a keresztény egyház kebelébe tartozunk s így a keresztény vallást óhajtjuk valóra váltani a mindennapi életben.

Szerintünk azok valóban a keresztények, akik valláserkölcsei életükben s egyházi tevékenykedéseikben Jézust és az ő tanításait követik. Mi magunkat ilyeneknek tartjuk. Egyházunkat szeretjük s abban emberi életünket gazdagítani, lelkünket tökéletesíteni törekszünk. Ez az egyház hivatása. Ezt a hivatást más egyházaknál is elismerjük s mivel az ember fejlődése csak lassan, szórványosan és fokozatosan valósulhat meg, minden jóra törekvő egyháznak meg lehet a maga nemes feladata és szent hivatása. A mi fejlett emberi lelkünknek, amely az isteni lélekből táplálkozik, a mi unitáriás vallásunkra és egyházunkra van szüksége.

„Arról ismerlek meg titeket, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást igazán szeretitek.” Ján. 13. r. 5. v.

5. Azt mondtuk, hogy a világmindenség egységes s ott az isteni lélek az egyedüli lelki hatalom. Az ember, mint az Istennek gyermeke, nem lehet más,

mint isteni eredetű. Ez az eredet feltételezi és megköveteli azt, hogy az ember képességgel bírjon a jóra s hogy életével a léleknek álljon a szolgálatában. Minden olyan tanítást elutasítunk magunktól tehát, amely arról beszél, hogy az ember rossz, elkárhozott, bűnös, bűnben fogamzott stb. Az ember arra van hívva Istenétől, hogy a tőle kapott képességekkel valósítsa meg az isteni lélek uralmát a földi életben.

6. Jóra való képességeink csak akkor lesznek értékesekké, ha általuk a jót tényleg szolgáljuk és valóra váltjuk. Ha azonban fejlődő lelki életünkben nem követjük az eszményképet, hanem alantasabb vágyainknak engedelmesskedünk, sőt egyenesen rosszat cselekszünk a magunk jobb énjével, vagy másokkal szemben, akkor vétket és bűnt követünk el. Ekkor lelkiismeretünk rögtön jelentkezik s nekünk az a kötelességünk, hogy észre- és a jó útra térjünk, gyöngeségünket megbánjuk s Istent hívjuk segítségül, hogy vezessen minket a jó útra, bocsásson meg nekünk és segítse a jó munkálásában.

Mi unitáriusok hisszük, hogy Isten a hozzátérőnek megbocsát s azt újra erővel áldja meg a jó végzésére.

7. Mi a földi életet nem tartjuk a siralomvölgyében való elkárhozott vergődésnek. A mi számunkra a szenvedés nem átok és nem büntetés, hanem arra való isteni eszköz, hogy a szívet és a lelket jobbá és nemesebbé tegye. Csak küzdelemmel és megpró-

báltatással mélyülhet el az emberi kebel. Ezért mi a földi életet nem tartjuk haszontalannak és hiábavalónak. Szerintünk a világi életünk is hozzátartozik az örökkévalósághoz és az örökélet nemcsak az időtartamra utal, hanem a cselekedet minőségére, szent és tökéletes voltára is.

Ebben az örökéletben valósítandó meg az Istenországa s mivel Jézus az Istenországa megvalósítását tűzte ki emberi célunknak, az örökélet munkálására hívott el mindannyiunkat.

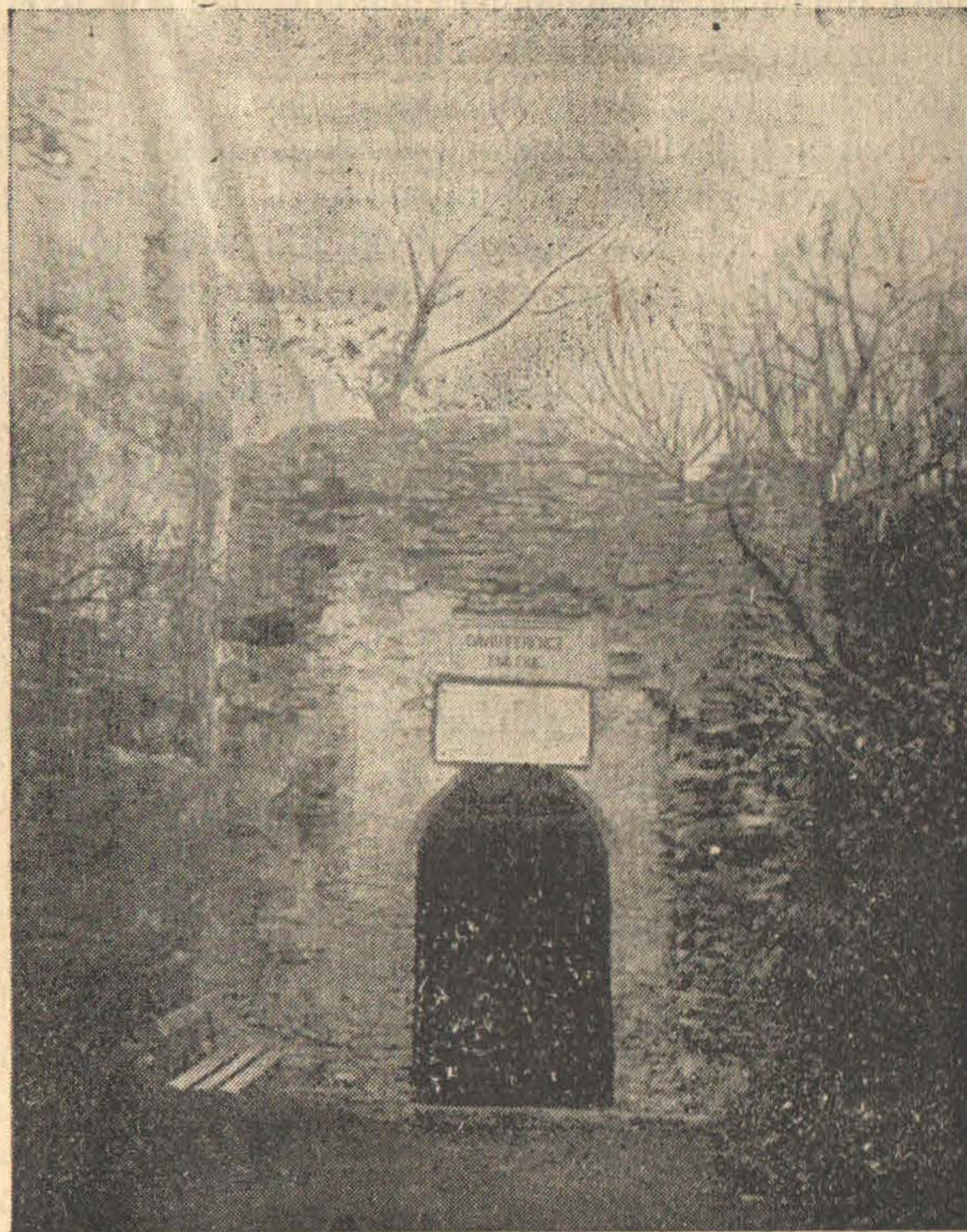
„Aki az én beszédemet hallgatja és hiszen annak, aki engemet elküldött, örökélettel bír.“ Ján. 5. r. 4. v.

—
egyház
Dávid Ferenc, az ~~egyház~~ alapító.
(1510–1579).

Az unitárius ~~egyház~~ megalapítója Dávid Ferenc volt. 1510-ben született Kolozsvárt. Tanulmányait szülővárosában és Gyulafehérváron végezte. Utóbbi helyen volt a papnevelő-intézet és a kiváló tehetségű fiú a papi pályára készült. Nem tudjuk, hogy ifjú korában mivel foglalkozott, de azt hisszük, hogy Gyulafehérváron, a római katolikus püspök székhelyén egyházi pályán működött. Kiváló képzettségű ifjúnak kellett lennie, mert egyik pártfogója támogatásával 1545-ben, 35 éves korában kiment Wittenbergbe, a német egyházjavítás középpontjába s ott maradt három évig. Amint hazajött, nemsokára az

JÁNOS ZSIGMOND,
Erdély unitárius fejedelme. (1540—1571),

Déva vára börtönszerű helysége,
melyben a Dávid Ferenc-emléktábla el van helyezve,

erdélyi hitjavítás szolgálatába állította Istentől nyert nem közönséges erejét.

1555-ben Kolozsvárt iskola-igazgató, ugyanebben az évben a hitjavítás híveinek (akkor még a Luther irányzata volt elterjedve) a püspöke, 1559-ben pedig az úrvacsora kérdésében a Kálvin irányzatát fogadja el; megkísérli a Luther és Kálvin híveit egy táborba tömöríteni s mikor ez nem sikerül, elválik azoktól, akik a lutheri úrvacsorai tan mellett kitartanak s a másik, a kálvini irányzat híveinek is püspöke lesz. A vallásjavítás kérdésének azonban a dolgok természetesen rendezése során előtérbe kerül egy másik kérdés: a Szentháromság kérdése. A hitjavítás megindulásakor természetes, hogy ennek a kérdésnek is a felszínre kellett kerülnie s felszínre is került mindenütt, de a többségben levő egyházak elnyomták, elfojtották, csak Lengyelországban és Erdélyben sikerült egyházat alakítani az Isten-egység vallóinak.

Miért is kellett a Szentháromság kérdésének előtérbe kerülnie? A hitjavítás mozgalma a többek között a szellem felszabadulása volt a középkori pápai hatalom alól és megszabadulás azoktól a tanoktól, melyeket a pápaság létesített s melyek oly nagyon ellentétben voltak a szentírással, az őskeresztény egyház életével és hagyományaival. Dávid Ferenc, éppen mint a Genf mellett megégetett Servét Mihály, mint Blandrata György és mások arra a meggyőződésre jutott, hogy a Szentháromság nem igazolható a szentírásból, az apostoloknak és a régi atyáknak a hite

egészen a IV-ik századig egység-hívő, unitárius volt. Dávid Ferenc nem akart megállni a fél úton, nem elégedett meg fél javítással, hanem gyökeres javítást kívánt. A felismert igazság mellett egy próféta állhatatosságával és egy vértanú meggyőződésével kitartott.

Dávid Ferenc nemcsak nagy tudós volt, hanem lángoló lelkű szónok is. Meggyőződését gyönyörű szónoklataival mindenfelé hirdette és rövid idő alatt megalakította az egység-hívők felekezetét, amely kiválóan erdélyi magyar vallás lett. Már 1568-ban a tordai országgyűlés a többi felekezetekkel együtt (római katolikus, lutheránus és református) bevett vallásnak nyilvánította. 1571-ben, János Zsigmond Erdély magas szellemű, nemes fejedelme a marosvásárhelyi országgyűlésen újból világosan megerősítette ezt a törvényt.

Dávid Ferenc az unitárius vallás diadaláért nagy szellemi harcot vívott. A hitjavításban azok a régi munkatársai, akik nem tudták követni lelkének magas szárnyalását, ellenfelei lettek. Az eszmék tisztázásáért nagy vitatkozásokat tartottak. Ezek között legnevezetesebb volt a gyulafehérvári (1566) és a nagyvárad (1569). Mindkettőben Dávid Ferenc győzött. Amikor a gyulafehérvári gyűlésről Kolozsvárra érkezett az akkori Torda-utca szögletén az elébe ment nagy tömegnek beszédet tartott. E beszéd hatása alatt Kolozsvár egész lakossága unitáriussá lett. A nagyvárad vita alkalmával pedig a városon mintegy

háromezren tértek át a Dávid Ferenc vallására. Azonkívül Erdélynek legnagyobb része az unitárius hit zászlója alá sorakozott.

Az unitárius vallás azonban nemcsak Erdélyben terjedett el, hanem az akkori Magyarország nagy részén is. Nevezetesen Temesvár környékén, a Nagy-Alföldön és a Dunántul is.

A nemes lelkű János Zsigmondnak 1571-ben bekövetkezett korai halála után az unitáriusokra szomorú idők következtek. Báthory István és később Kristóf fejedelem katolikus vallásúak voltak és Dávid Ferenc munkásságát nem támogatták; utánna pedig Dávid Ferencet újítónak mondták, mivel Jézus imádását nem tartotta szükségesnek. Ezért Dávid Ferencet 1579-ben holtigtartó fogságra ítélték s ugyanabban az évben november 15-én az unitárius vallás megalapítója a dévai vár börtönében ki is szenvedett.

Déva vára az unitárius vallás Golgothája. A világ összes unitáriusai nagy becsben tartják e helyet. 1910-ben és 1929-ben bensőséges ünnepek között emléktáblával jelölték meg azt a helyet, ahol Dávid Ferenc nagy lelke elhagyta földi porhüvelyét.

* * *

Lelked által Úr-Isten!
Épüljön a te néped,
Nevedekjék itten
Szent gyülekezeted,
Szenteltessék nagy neved.

BERDE MÓZES.
(1815—1893).

Laborfalván született székely nemes családból. Élete céljaul azt tűzte ki, hogy egyházának, székely népének művelődését előmozdítsa. Életében minden igaz ügynek, buzgó és kitartó munkása volt. Tudásával, szorgalmával, vasakaratóval hatalmas vagyont gyűjtött. Maga mindig egyszerűen élt, hogy vagyont gyűjthessen. Egy millió forintot érő vagyont hagyott az unitárius egyházra, főként nevelési célokra.

AT 9. székely
nép

Dávid Ferenc emlékéhez.

Ki nem oltá három század...
Régi fényél új fény támad...
Meg ne szűnjék dal és ének
Dávid Ferenc emlékének!

Luther, Kálvin csak a kezdet...
A bátrabbak tovább mentek...
Fele úton meg nem álltak,
Ésszel, vésszel szembeszálltak.

És a harcban... puszta szóra...
Országokat vesztett Róma...
Vesztett a menny... az Óhitben...
Ki lett mondva: „Egy az Isten“...

Ki lett mondva, meg nem értve,
A próféta meghalt érte...
De él a hit — él az eszme,
Megőriztük, nincs elveszve.

Ez az eszme tovább terjed,
Bejár kunyhót, fényes termet,
Hódít lelket, szívet megnyer,
Útját el nem zárja tenger.

— — — — —
Kevés emlék... Nem is csoda;
Háromszáz év pusztította,
Mégis fényes, nemes alak...
Dicsőítlek, magasztallak!

Déva magas büszke vára,
Hová egykor be volt zárva,
Összeomlott, széllyel vetve,
Hírnevét el nem temette.

S ha nem szólna dal és ének,
Majd a kövek beszélne...
Egy kerek kő... az volt csak szép,
Hogy lelkesült szaván a nép!

Vállán vitte nagy templomba,
Vallására áttért nyomba
És őrizte bajban, híven,
Dávid hitét: „Egy az Isten“.

Ki nem írtá három század...
Régi fényél új fény támad...
Ne szűnjék hát dal és ének
A nagy férfi emlékének!

A csapások és megpróbáltatások.

Dávid Ferenc elítéltetése és halála után a csapások, üldöztetések és szenvedések évszázados hosszú sorozata következett az unitáriusokra.

A Déva vidékén lakott unitáriusok a Dávid Ferenc elítéltetése miatt megijedtek, hogy őket is üldözés fogja érni s ezért több egyházközség papjával együtt átállott a református vallásra.

Báthory Kristóf akkori erdélyi fejedelem jezsuita szerzeteseket hozatott be Erdélybe, kik alattomos

munkájukkal sok kellemetlenséget és megpróbáltatást szereztek az unitáriusoknak.

A szombatos vallás ezidőben való keletkezése is csak hátrányára volt az unitárius vallásnak, mert a rosszakarók azzal vádolták be az unitáriusokat, hogy mint ujítók, ők találták fel a szombatos vallást és emiatt sok küzdelmükbe és veszteségükbe került, amíg e vád alól tisztázni tudták magukat.

A legnagyobb szenvedések és megpróbáltatások Almásy Mihály püspöksége alatt érték az unitáriusokat (1692—1724.). Ebben az időben Erdélyen kívül egy nagy mozgalom, az ú. n. ellenreformáció indult meg, melynek az volt a célja, hogy a protestánsokat áttérítsék a róm. katolikus vallásra. Ez is a jezsuiták munkája volt, kik minden eszközt felhasználtak, hogy a római katolikus vallást Erdélyben is ismét visszaállítsák. E céljuk elérésére kieszközölték a fejedelemtől, hogy a nekik szükséges protestáns templomokat és iskolákat elvehessék. Legelső sorban az unitáriusoknak Kolozsvárt, az Óvárban lévő főiskolájukat vették el. Azután a piaci nagy templomot. Azután a templommal szemben levő második főiskolát és a város határában levő több birtokot. Ugyanebben az időben a vidéken sok egyházközségünk templomát és iskoláját foglalták el.

Erről az időről azt írja egyik unitárius nagy történetíró, hogy vér és könny kellene ennek a sok csapásnak és szenvedésnek méltó leírásához.

Az egyház megmentése.

Midőn az unitárius egyház a legnagyobb csapásokat szenvedte, az isteni Gondviselés adott bátor lelkű vezetőket, akik megmentették egyházunkat az elpusztulástól. Főúri családaink közül többen, kik hívek maradtak ősi unitárius hitükhöz, mint a széplaki Petrichevich Horváth, a vargyasi Daniel, a homoródszentmártoni Biró családok, midőn látták egyházunk veszedelmes helyzetét, gyűjtésből és adományaikból egy olyan „közegyházi alapot“ létesítettek, melyből a legszükségesebb kiadásokat fizethették.

Ebben a nehéz helyzetben kiváló lelkes munkása volt az egyház ügyeinek Szentábrahámi Mihály püspök (1737—1758), kit az egyház második megalapítójának nevezünk, ki minden erejét egyháza megmentésének szentelte és sokféle munkásságával bebizonyította, hogy méltán mondották róla, hogy „Ő az unitáriusoknak szeme, szíve és szája volt“.

Midőn Agh István püspöksége (1758—1786) alatt II.-ik József uralkodó kiadta „a türelmi rendeletet“, ezzel megszüntette a protestánsok üldözését és az unitárius egyházban is, — annyi üldöztetés és szenvedés után — megindult a fejlődés és az építkezés.

A „türelmi rendelet“ kiadása és a piaci templom elvételének 80 esztendeje után kezdhettek hozzá az unitáriusok Kolozsvárt templomuk építéséhez. Ebben a nehéz és válságos időben két nagy jóltevőt adott az isteni gondviselés az unitárius egyháznak, Zsuki László és Augusztinovich Pál személyében.

Kriza János püspöksége 1861—1875 és Ferencz József püspöksége 1876—1928 idejében egyházunk szépen fejlődhetett és erősödött egészen a nagy világháború befejezéséig. Ez időre esik az 1568-iki tordai országgyűlés 300 éves évfordulójának megünneplése 1868-ban Torda városában tartott zsinati gyűlésen. Dávid Ferenc halála emlékének megünneplése 1879-ben a székelykeresztúri zsinati gyűlésen és születése 400 éves évfordulójának megünneplése 1910-ben a kolozsvári és dévai gyűléseken, amidőn Déva vár romjai között, még épségben maradt kis börtönszerű helyiségben egy emléktáblát állított fel az unitárius egyház a nagy vallásalapító emlékének megörökítésére.

Ebben az időben élt és jött egyházunk segítségére jöltevéinknek fejedelme Berde Mózes.

Unitáriusok a nagy világon.

A XVI. századi reformáció alkalmával az unitárius gondolat is mindenütt felszínre jutott. Azonban ez ellen nemcsak a katolikusok, hanem a reformáció más hajtásai is írtó hadjáratot indítottak. Ezért az unitárius vallásjavítás csak Erdélyben és Lengyelországban tudott a XVI. században egyházzá szerveződni. Más államokban az akkori hatalom megakadályozta, hogy egyházi szervezetet létesítsenek. Lengyelországból is a XVII. század közepe táján (1660) az unitáriusokat kiűldözték és így a mai unitáriusok

között az erdélyi unitarizmus az, amely a legrégebb egyházi szervezettel rendelkezik.

Mihelyt az emberi szellem a szabadság nagyobb birtokába jutott, az unitárius eszme is újra ébredett. A XVII. században Hollandiában már unitárius eszméket hirdetnek a remonstránsok és kollegiánsok. Angliában a XVIII. században már megindul az unitárius egyházközségi szervezés, a XVI. és XX. században pedig hatalmas szellemi és társadalmi mozgalommá nőtte ki magát. Angliában az unitáriusok a tudományban, irodalomban, politikában és az emberszeretet nagy munkájában kiváló szerepet töltöttek be és töltenek be a mai napig is. Az Amerikai Egyesült Államokban az unitárius vallás abban az időben keletkezett, mint Angliában. Ott is hatalmas mozgalommá változott. Amerikában az unitáriusok közül aránylag a legtöbb kiváló ember került ki. Ez mutatja a hit kiváló erejét. Az egyszerű, de bensőséges unitárius hit oda emelte az amerikai unitáriusokat, hogy arányszám szerint a közélet, tudomány, irodalom s művészet s főképpen az emberszeretet munkájában legtöbb ember az unitáriusokból került ki.

Ezekén kívül jelentős unitárius egyházi alakulatokat találunk az angol birodalomhoz tartozó területeken, mint Kanadában, Ausztráliában, Délafrikában, a Fokföldön és Indiában. Egyik legjelentősebb mozgalom az indiai, hol az őslakók között is az unitárius vallással megegyező vallás van (Bramo-egyház).

Már régóta vannak unitáriusok Japánban, a messzi kelet hatalmas országában. Az utóbbi időben Japántól délre, a Fülöp-szigeteken több, mint 3 millió ember vette fel a szabadelvű hitet.

Európában az említetteken kívül csaknem minden országban találunk unitáriusokat, vagy az unitáriusokkal rokon felekezetet. Németországban, Franciaországban, Dániában, Svédországban, Norvégiában, Bulgáriában, Lengyelországban stb. mindenütt található kisebb, nagyobb unitárius mozgalom. Napjainkban Csehországban alakult unitárius egyház, de maga a cseh nemzeti egyház is a szabadelvű vallásos mozgalmak közé számítja magát és így emeli a szabad vallásos hit vallóinak számát.

Itt említjük meg, hogy az unitárius vallás Magyarországon is jelentős sikereket ért el a világháborút megelőző időben és azután is.

A világon az unitáriusoknak és a velük együtt működő szabadelvű vallásos mozgalomba tartozóknak száma kb. 22 millió.

Az unitárius vallás mindenütt feltalálható, ahol a tudomány és a műveltség virágzik.

„Ne félj kicsiny sereg, mert tetszett a ti Atyátoknak, hogy nektek adja az országot.“ Luk. 12 v. 32 r.

Egyházunk alkotmányos szervezete.

1. Az unitárius vallás Romániában törvényesen elismert vallás a kultusztörvény 21. §. e) pontjában.

2. Az unitárius egyház hivatalos neve: „Romániai Magyar Unitárius Egyház.“

Az unitárius egyházat a hívek összesége alkotja. Minden unitárius hívő tagja valamelyik egyházközségnek. Az egyházközségnek kormányzó szerve a közgyűlés, mely megválasztja a vezetőket: a lelkészt, kebli gondnokot (kurator) és a kebli tanácsot (presbiterium).

Egymáshoz közel eső több egyházközség együtt egyházkört alkot, melynek vezetői: az esperes és két köri felügyelő-gondnok. Egyházunkban 8 ilyen egyházkör van, ú. m.: 1. Kolozsdobokai, 2. Aranyostordai, 3. Küküllői, 4. Marosi, 5. Székelykeresztúri, 6. Székelyudvarhelyi, 7. Felsőfehéri, 8. Háromszéki.

Az egyházkörök együttesen alkotják az unitárius egyházat, melynek vezetői a püspök és két főgondnok.

Az egyház összes ügyeit a Főtanács által alkotott törvények és határozatok alapján az Egyházi Képviselő Tanács intézi Kolozsvárt, hol a püspöki székhely is van.

A legfőbb törvényhozó és kormányzó-testület a Főtanács és a Zsinati Főtanács. Főtanács minden évben, minden négy évben pedig Zsinati Főtanács tartatik.

3. Az Unitárius Egyház az ifjúság vallásos neveléséről, tanításáról gondoskodik. E célból van egy *Teológiai Akadémiája* Kolozsvárt, melyben a leendő papok tanulnak.

Két főgimnáziuma van: Kolozsvárt és Székelykeresztúron.

Egy gazdasági szakiskolája Székelykeresztúron.

Van 36 elemi iskolája különböző egyházközségekben.

A Dávid Ferenc Egylet.

Az unitáriusok 1884-ben — Dr. Boros György jelenleg nyug. püspök javaslatára — egy társulatot alakítottak azzal a szándékkal, hogy a vallásos buzgóságot egymás között is és a gyülekezetekben is fokozzák. Az egyesületet vallásalapítónk nevére *Dávid Ferenc Egylet*-nek nevezték. Az egylet azóta is kitartó munkával dolgozik. Központja Kolozsvárt van, de a munkásság fokozása érdekében minden egyházközségben meg van alakulva a Dávid Ferenc Egylet és ennek tagozatai: a) a férfiak egyesülete, b) nőszövetsége, c) ifjúsági egylet.

Az egyházközségi egyesületek együttesen alkotják az egyházköri *fiókegyleteket*: a fiókegyletek együttesen a *központi Dávid Ferenc Egyletet*. Így hát az egyleti élet lelkes és lelkesítő munkájában részt vehet mindenki, bárhol lakik is, ha meg van lelkében a jóra való készség és a vallás szeretete.

És miben áll az egyleti tagok munkássága? Röviden azt felelhetjük: a jónak akarásában és cselekvésében. Aki serkenti hitrokonait, hozzátartozóit, hogy templomba menjen, vagy egy jó könyvet elolvasson,

a Bibliát és az egyháztörténelmet tanulmányozza, az mind az Egylet célját munkálja.

Az egyleti tagok között az együttérzést és a magasztos cél érdekében való kitartást állandóan ébreszti és fokozza az Egylet lapja, az *Unitárius Közlöny*, mely havonként jelenik meg Kolozsvárt.

Igéd előtt . . .

Kitárom szívem ajtaját a te szent igéd előtt, Uram —
És igéd könnyű szárnyakon, mint égi hírnök, felém suhan:

Ha bánat tépi lelkemet,

Letörli minden könnyemet,

Ha eddig bűnbe tévedt minden útam —

És keresztjeim alatt porba hulltam,

Szent igéd Hozzád vezet.

Kitárom szívem ajtaját a te szent igéd előtt, Uram —
És igéd könnyű szárnyakon, mint égi hírnök, felém suhan:

Ha bűn fertőzte ajkamat,

Imára tanít szent szavad.

Ha eddig elkerültem a szent Siont,

Nem tudtam, az életnek célja mi volt,

Szent igéd Hozzád vezet.

Kitárom szívem ajtaját a te szent igéd előtt, Uram —
És igéd könnyű szárnyakon, mint égi hírnök, felém suhan:

Érjen bármilyen nagy veszély,

Bátorító szavad beszél:

Óh, gyarló ember »Küzdj és bízva bizzál«

Az égi hazában rád drága kincs vár,

Az örök, boldog élet.

— *Székely István*

TARTALOMMUTATÓ.

	Lap
1. Bibliai intő szavak — — — — —	2
2. Bízatok. (Dr. Varga Béla püspök) — —	2
3. Konfirmációi emlékeztető — — — —	5
4. Imádság. (Konfirmáció után) — — — —	5
5. Ima. (Templomba bemenetelkor) — — —	6
6. Ima. (Templomból kijövetelkor) — — —	6
7. Az imádkozás szükségessége — — — —	7
8. Imádkozni kell (Vers). (Nagy Lajos) — —	8
9. Mi a kötelességem, mint konfirmált növendéknek egyházam iránt? — — — — —	9
10. Unitárius hitvallás. (Dr. Kiss Elek) — — —	10
11. Dávid Ferenc, a vallásalapító — — — —	15
12. Dávid Ferenc emlékéhez (Vers). (Nagy Lajos)	22
13. A csapások és megpróbáltatások — — —	23
14. Az egyház megmentése — — — — —	25
15. Unitáriusok a nagy világon — — — — —	26
16. Egyházunk alkotmányos szervezete — — —	28
17. A Dávid Ferenc Egylet — — — — —	30
18. Igéd előtt . . . Dobai István — — — — —	31